

Otakar Borůvka

Matematické výlety

In: Zdeněk Třešňák (author); Petra Šarmanová (author); Bedřich Půža (author): Otakar Borůvka. (Czech). Brno: Nadace Universitas Masarykiana v Brně, 1996. pp. 123--131.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/401291>

Terms of use:

© Masarykova univerzita

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

vezity v Brně. Od toho času profesor Borůvka tieto prednášky konal stále bezplatne a nezištne, začo mu aj na tomto mieste slovenský matematický dorast, o ktorý sa tak veľmi stará, ako aj katedra matematiky Univerzity Komenského vyslovuje vrelú vďaku.“

Matematické výlety

Téměř hned na počátku svého působení na Slovensku jsem si vymyslel a začal organizovat společné výlety českých a slovenských studentů i profesorů matematiky, neboť jsem pojal jakousi ideu, pravděpodobně přejatou opět už od svého tatínka, že je třeba všemi způsoby podněcovat oba naše národy k posilování vzájemného přátelství. A současně jsem měl pocit, a myslím, že správný, že máme mnoho společných zájmů, a nejen matematických, že se vlastně potřebujeme sdružovat, protože „jsme jedné krve, ty i já“, abych použil oblíbeného a v tomto případě výstižného citátu z Knihy džunglí; máme společný jazyk, nejen ten mateřský, ale i matematický – a snad proto jsme jim říkali „matematické výlety“.

A samozřejmě jak jinak, i do této činnosti jsem se pustil se vsí vervou. Dokonce – a nejen v zájmu věci, ale s opravdovou radostí – jsem si opatřil i tahací harmoniku a naučil jsem se na ni docela obstojně hrát. Koneckonců muzika mně nebyla nikdy vzdálená a pěkné a melodické, i když jednoduché písničky třeba na známou melodii se na takových výletech dobře zpívaly.

Tak kupříkladu jednou z nejoblíbenějších (a zdaleka nejen mou) byla poučná balada O svini a pávu. Měla i svůj „kolorit rozpustilosti“, prostě legrace:

O svini a pávu

Byla jednou jedna svině,
předobře se vedlo jí.
Celý den se pěkně líně
válela jen ve hnoji.

A ta svině nečistá,
měla formy dojista,
že by se z nich zbláznil každý
ortodoxní kubista.

Na bidélku hrdě seděl
samolibý jeden páv,
na svůj ocas pyšně hleděl,
říkal sobě, to jsem paf.

Bože, to je nádhera
ta má péra veškerá.
Jak ta svině mítí může
ten svůj ocas bez péra?

Svině zase na páva se
koukala jen po očku –
ať se pase na své kráse,
krása, ta je pro kočku.

Páv zas křičel jé jé jé,
ať ta svině nereje!
Vždyť to čuně dynýruje
splašky jen a pomeje.

Jednou ráno na dvorečku
sedlák páva chytit dal,
celou jeho krásnou vlečku
surově mu vytrhal.

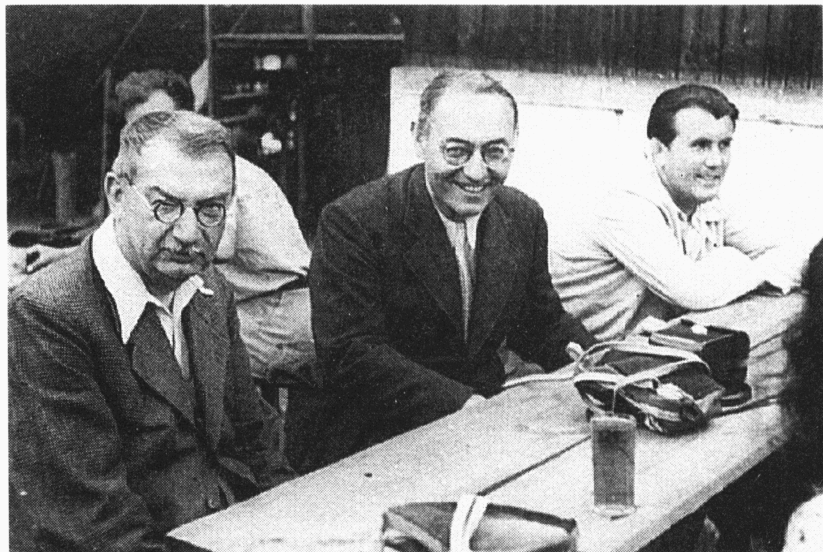
Páv byl celý zoufalý,
krůty za ním houkaly,
že mu vzadu na biskupu
jen tři brka zůstaly.

Časně zrána přišel chasník
řeznického řemesla,
milou svini pěkně zapích
a ta ani nehlesla.

Zachrochtala trošičku,
pak natáhla nožičku,
dva andělé odnesli si
malou svinskou dušičku.

Z toho dá se odvoditi
nehynoucí pravda ta –
chcete-li smrt lehkou mítí
žijte jako prasata.

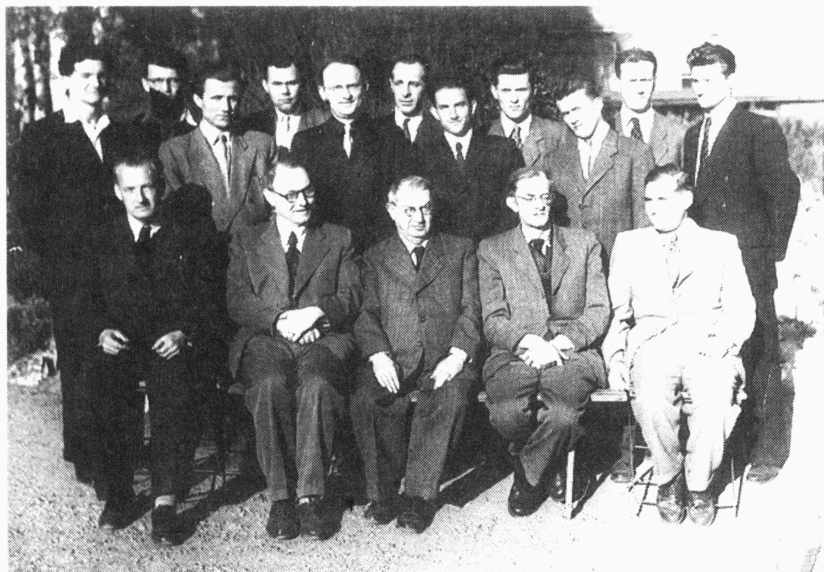
Neb ta krása zářívá,
horší osud prožívá.
Tu jen každý rve a škuje,
trhá třeba za živa.

1946 - první „matematický výlet“ do okolí Brna, jediný za účasti prof. Seiferta - první vlevo

„Matematický výlet“ na Slovensko - v doprovodu manželky - vedle prof. Borůvky

1953 - matematikové přírodovědecké fakulty: sedící zleva: J. Srb, O. Borůvka, L. Seifert, K. Koucký, M. Novotný, stojící zleva: V. Stach, K. Čulík, F. Šik, B. Horák, J. Škrášek, K. Svoboda, E. Barvínek, M. Zlámal, M. Sekanina, M. Laitoch, M. Ráb

1957 - Zpívá se píseň „O svini a pávu“

S prof. Černým a docentem Vosmanským na „matematickém výletě“ v okolí Zvolena

S prof. Tiborem Šalátem z MFF UK Bratislava (vpravo) a prof. Novotným naposledy na „matem. výletě“ na Slovensku (asi 1983)

Každý matematický výlet ovšem musel být nejen velice pečlivě organizátorsky připraven, ale také musel mít svůj „Výletní prolog“, neboť měl i svoje téma.

Takže kupříkladu můj výletní prolog z počátku června 1954 na Radhošť zněl:

„Měli jsme znamenitého básníka Svatopluka Čecha, který se vyznačoval tím, že svého hrdinu pana Broučka posílal na rozmanité výlety. Pan Brouček podnikl výlet na Měsíc, podnikl dokonce výlet do 15. století, a tentokrát se rozhodl, že se zúčastní výletu matematického. A protože je to muž zkušený a fortelů životních znalý, vzal si do kapsy objemnou butelku, naplněnou říznou becherovkou, aby ji použil v čas příhodný. A vydal se na cestu do rožnovských hor. A když tam přišel, uviděl zástup převeliký, v jehož čele

jde náčelník s tou hroznou harmonikou
a ve svém znaku s modrou bobulí,
a v ruce třímá baldu převelikou
a statečně se vzhůru batolí.

A kolem sbor starších, jež bujně vyskajíce
své důstojenství v rozpustilost halí
a jejich početné a řádu konečného kštice
u dívek obdiv budí nemalý.

A dále jde zástup čile skotačící
a jeho nádech je v slunci zelený,
on s chmýřím z pavučin a ona růžolíčí
a výraz obou mile jelení.

Matematický výlet se koná v období pozdního jara, v ovzduší noci svatojánské, kdy příroda se hemží škrášky, kolibříky, nymfami a jinými tvory znamenitými, kdy příroda je tak romantická, že

o ní kdysi básník zpíval,
když struny své lyry dojemně rozezníval,
že pozdní byl večer a májový čas
a hrdliččin zval ku lásce hlas.
To byla Venuše v konjunkci s Měsícem,
vzduch voněl akáty a vůní tisícem
a žežulička lkala dole v oboře
a má panenka zase doma v komoře.
To šel pan Johanes za Koňskou bránu,
na hlavě cylindr, pod paží dámu,
a na Císařské louce stála řada topolů,
když oni se tam milovali něžně pospolu.

Pan Brouček jest upřímně dojat poezií matematického výletu, rozpomene se na svá mladá léta, rozlítostní se, a protože je muž zkušený a fortelů životních znalý, sáhne po své butelce, aby se osvěžil notným douškem, pranic nedbaje toho, že se v okamžiku stává obětí Jana Bechera.

A skutečně se mu ihned obraz jeví v jiném světle. Vidí hrozného náčelníka, jak se valí do hor v čele s ryčnou kuttádkou; kolem lechové a zemanové s těžkými přílbicemi na hlavách a dále zástup mužů bojovného vzezření, oplývající bujnými plnovousy, a k jejich potěšení dav paní ctihodných.

A jako vítr v rozsáhlém když lese
od vrcholku k vrcholku se nese,

tu mocně zahučí, hlas onde ztlumí,
až pak mocnou hudbou mocně rozezvučí
všechny vrcholky po celém boru:
Tak oni kvápí v bouři a v slunečním jasu
na Tanečnici k hodokvasu,
kde se mnohá číše nová zbrusu
rozlétne na tisíc kusů
a v jejich střepinách světla rozžatá
duhou pozlatí matematická slůňata
a veselí bujné zavíří éterem.
Dole pan Brouček s Janem Becherem.

Nuže, zanechme pana Broučka v jeho libém snění
a vraťme se k matematické realitě, abychom obvyklou
znělkou zakončili výletní prolog:

A až zrána noc zapadne vlahá
a píseň poslední vzhůru odletí,
tu nekonečná Mléčná dráha
nás znavené pojme ve své objetí.
Tož pozor, žáby žabaté,
ať se z vás některá nezmate,
když v podvečer milo a veselo.
Hynku, Viléme, Jarmilo!

Tím je matematická exkurze zahájena.“

Našich matematických výletů se sice zúčastňovali hlavně studenti z Brna a Bratislavy, ale postupem času se přidávali studenti a pedagogové i z jiných českých a slovenských škol. Zpočátku se nás scházelo jen pár desítek, ale později i stovka či víc. Jeden rok zorganizovalo výlet Brno, druhý rok Bratislava, někde na nějakém pěkném místě jsme zajistili ubytování, zpravidla i společné stravování, družně jsme pobesedovali, byla i legrace, zpívali jsme české i slovenské písně ...

vznikala zde opravdu velká a trvalá přátelství z nichž mnohé skončilo i šťastným manželstvím.

A co na těch našich výletech bylo „matematického“? To, že ti, kdo měli nějaké matematické problémy, mohli si o tom volně vykládat, přičemž studenti byli uváděni do odborného ovzduší, často vtahováni i do samotné diskuse a podněcování k řešení problémů. Nebylo to ovšem nic oficiálního, všechno probíhalo na základě naprosté dobrovolnosti, kdo chtěl diskutovat, diskutoval, kdo chtěl zpívat, zpíval . . . , podnikali jsme různé exkurze, ale hlavně – všichni jsme získávali nenahraditelné kontakty. Mnohokrát později se stalo, že účastníci těchto výletů z jedné i druhé strany se setkali u jednatého stolu, a kdyby šlo třeba o ten nejvýznamnější problém, jednání přátel z matematických výletů bylo okamžitě jiné, přístupnější, rozumnější, racionálnější, bez osobních antipatií . . .

Bohužel, už i „matematické výlety“ jsou pouze minulostí. Myslím však, že je škoda, když se takovéto tradice zprerhají. My starší už nemáme tolik sil, mladí zase dostatek odhodlání a zájmu, jsou tu politické a dokonce snad i ideové a národnostní zábrany . . .

50. léta

V tu dobu pro mne nadcházelo období, kdy člověk, aniž by přestal čerpat, musí ze svého bohatství i rozdávat. Neboť zajisté jedním z předních úkolů starších vědeckých pracovníků je, aby získané vědomosti a zkušenosti sdělovali mladší generaci a také tímto způsobem přispívali k rozvoji svého oboru.

Prvním předpokladem pro plnění takových povinností však je, aby vědec měl co nejširší kontakty a podmínky pro získávání vědeckých informací ze svého oboru. Jenže – třebaže nemohu říci, zda tenkrát ještě jen pro nedostatek financí, zejména valut a prostředků z dolarové oblasti, či už také z důvodů více méně politických a ideových – bo-